

تعریف تاجر: تاجر کسی است که شغل معمولی خود را معاملات تجاری قرار بدهد.

حقوق تجارت مجموعه قواعدی است که روابط بازرگانان و اعمال تجاری را بررسی و تنظیم میکند. برخلاف حقوق مدنی که روابط همه افراد جامعه را شامل می‌شود، حقوق تجارت به وضع قواعدی ویژه برای تاجر و اعمال تجاری می‌پردازد.

معاملات ذیل به اعتبار تاجر بودن متعاملین (فروشنده و خریدار) یا یکی از آنها تجاری محسوب می‌شود:

- کلیه معاملات بین تاجر و کسبه و صرافان و بانکها.
 - کلیه معاملاتی که تاجر یا غیر تاجر برای حوائج تجاری خود می‌نماید.
 - کلیه معاملاتی که اجزاء یا خدمه یا شاگرد تاجر برای امور تجاری ارباب خود می‌نماید.
 - کلیه معاملات شرکتهای تجاری.
- معاملات غیر منقول به هیچ وجه تجاری محسوب نمی‌شود.
- کلیه معاملات تاجر، تجاری محسوب است مگر اینکه ثابت شود معامله مربوط به امور تجاری نیست.

• تعریف عملیات تجاری

در اصطلاح حقوق، اعمال تجاری، اعمالی هستند که مصداق خارجی مفهوم تجارت هستند و تجارت عبارت است از معاملات به قصد انتفاع (منفعت بردن) به گونه‌ای که در عرف به آن تجارت گویند. در مواد ۲، ۳ و ۴ قانون تجارت عملیات تجاری شمرده شده است.

• **عملیات تجاری:** نیز عملیاتی است که مقصود از آن در عرف تجارت کسب سود و منفعت باشد اگر چه مباشر آن عملیات، تاجر نباشد. با توجه به ماده‌ی ۶۵ قانون بانکی و پولی کشور هر گاه موضوع عمل اصلی یک بنگاه انجام معاملات غیر منقول (مثل زمین کشاورزی) باشد آن معاملات بازرگانی محسوب می‌شود که این ماده مخصص ماده‌ی ۴ قانون تجارت است.

انواع عملیات تجاری

• ۱- عملیات تجاری تبعی یا نسبی

- اعمال تجاری تبعی اعمالی هستند که به اعتبار تاجر بودن متعاملین یا یکی از آنها تجاری تلقی می‌شود [۱۲] یا به عبارت دیگر همین که کسی بر طبق قانون، تاجر شناخته شد، قانون تجارت تحت شرایطی اعمال مدنی او را نیز تجاری تلقی می‌کند یعنی اعمال مدنی او به تبعیت از وصف تاجر، تجاری محسوب می‌شود.
- ماده ۳ قانون تجارت مقرر می‌دارد معاملات ذیل به اعتبار **تاجر بودن** متعاملین (**خریداران و فروشندگان**) یا یکی از آنها تجاری محسوب می‌شود:
 - ۱، کلیه معاملات بین تاجر و کسبه و صرافان و بانک ها
 - ۲، کلیه معاملاتی که تاجر با غیر تاجر برای حوائج تجاری خود می‌نماید.
 - ۳، کلیه معاملاتی که اجزا یا خدمه یا شاگرد تاجر برای امور تجاری ارباب خود می‌نماید.
 - ۴، کلیه معاملات شرکت های تجاری
- حسب ظاهر بندهای ماده ۳ قانون تجارت معاملات بین تاجر، حتی اگر برای امور غیر تجاری باشد، تجاری محسوب می‌شود، اما با جمع بندهای ۱ و ۳ با توجه به اینکه معاملات مباشرتی تاجر ویژگی خاصی نسبت به معاملاتی که بوسیله شاگردان و خدمه برای او انجام می‌دهند ندارند باید قائل به این نظر بود که معاملات بین تاجر تنها در صورتی تجاری محسوب می‌شود که برای امور (حوائج) تجاری انجام گرفته باشد.
- **بندهای ۱-۳ قانون تجارت در پایان درس اول آمده است.**

۲- عملیات تجاری ذاتی یا مطلق:

- این معاملات ذاتاً تجاری بوده و شخصیت معامل (فروشنده) (تاجر بودن یا نبودن) تأثیری در ماهیت این اعمال حقوقی ندارد، این نوع اعمال، اعمال تجاری موضوعی نامیده می‌شوند.
- قانون گذار در ماده ۲ قانون تجارت اعمال تجاری ذاتی را بر شمرده است. اعمال تجاری ذاتی خود به دو دسته تقسیم می‌شوند:

• ۱-۱ عملیاتی که اصولاً تجاری هستند

- منظور از این اعمال تجاری، اعمالی هستند که برای تجاری تلقی شدن نیازی به تکرار نیست و حتی اگر یک بار هم انجام شود تجاری محسوب می‌شود و همچنین لازم نیست در قالب و به وسیله‌ی مؤسسه انجام شود. این اعمال عبارتند از:
- ۱- خرید یا تحصیل هر نوع مال منقول به قصد فروش یا اجاره اعم از اینکه تصرفاتی در آن شده باشد یا نشده باشد
- ۲- هر قسم عملیات دلالی، حق العمل کاری و عاملی
- ۳- هر قسم عملیات صرافی و بانکی
- ۴- عملیات بیمه بحری و غیر بحری
- ۵- کشتی سازی و خرید و فروش کشتی و کشتیرانی داخلی و خارجی و معاملات راجع به آنها

۱-۲ عملیاتی که به وسیله مؤسسات انجام می‌شود:

- عملیاتی هستند که برای اینکه تجاری محسوب شوند باید در قالب مؤسسه به فعالیت بپردازند و همچنین تجاری محسوب شدن آن نیازمند استمرار و تکرار آن عمل می‌باشد. این اعمال عبارتند از:
 - ۱- تصدی به حمل و نقل
 - ۲- تصدی به تأسیسات خدماتی
 - ۳- تأسیس کارخانه
 - ۴- تصدی به عملیات حراجی
 - ۵- تصدی به نمایشگاه های عمومی

مواد اول تا پنج قانون تجارت:

- ماده ۱ - تاجر کسی است که شغل معمولی خود را معاملات تجاری قرار بدهد.
- ماده ۲ - معاملات تجاری از قرار ذیل است:
 - ۱ - خرید یا تحصیل هر نوع مال منقول به قصد فروش یا اجاره اعم از این که تصرفاتی در آن شده یا نشده باشد.
 - ۲ - تصدی بحمل و نقل از راه خشکی یا آب یا هوا به هر نحوی که باشد.
 - ۳ - هر قسم عملیات دلالتی یا حق العمل کاری (کمسیون) و یا عاملی و همچنین تصدی بهر نوع تاسیساتی که برای انجام بعضی امور ایجاد میشود از قبیل تسهیل معاملات ملکی یا پیدا کردن خدمه یا تهیه و رسانیدن ملزومات و غیره.
 - ۴ - تاسیس و بکار انداختن هر قسم کارخانه مشروط بر این که برای رفع حوائج شخصی نباشد.
 - ۵ - تصدی بعملیات حراجی
 - ۶ - تصدی بهر قسم نمایشگاههای عمومی.
 - ۷ - هر قسم عملیات صرافی و بانکی
 - ۸ - معاملات برواتی اعم از این که بین تاجر یا غیر تاجر باشد.
 - ۹ - عملیات بیمه بحری و غیر بحری.
 - ۱۰ - کشتی سازی و خرید و فروش کشتی و کشتی رانی داخلی یا خارجی و معاملات راجعه به آنها.
- ماده ۳ - معاملات ذیل به اعتبار تاجر بودن متعاملین یا یکی از آنها تجاری محسوب می شود -
 - ۱ - کلیه معاملات بین تاجر و کسبه و صرافان و بانکها.
 - ۲ - کلیه معاملاتی که تاجر یا غیر تاجر برای حوائج تجاری خود می نماید.
 - ۳ - کلیه معاملاتی که اجزاء یا خدمه یا شاگرد تاجر برای امور تجاری ارباب خود می نماید.
 - ۴ - کلیه معاملات شرکتهای تجاری.
- ماده ۴ - معاملات غیر منقول به هیچ وجه تجاری محسوب نمی شود.
- ماده ۵ - کلیه معاملات تجاری تجاری محسوب است مگر اینکه ثابت شود معامله مربوط به امور تجاری نیست.

پایان درس اول (جلسات اول و دوم)